

Overzicht reacties steden vraag impactanalyse ingevolge de verwachte demografische transitie

1. Mail op basis waarvan de onderstaande informatie werd verzameld

Geachte,

De Studiedienst van de Vlaamse Regering werkt momenteel aan bevolkingsprognoses voor de periode 1/1/2008 tot en met 1/1/2030. De resultaten worden verwacht tegen eind 2010 – begin 2011. Naast bevolkingsprognoses (aantallen inwoners naar leeftijd en geslacht) zullen ook huishoudenprognoses (aantal huishoudens naar huishoudgrootte - 1,2...5+ - volgens twee scenario's - sterke en zwakke gezinsverdunding) gemaakt worden.

Voor de 13 centrumsteden wenst de minister bevoegd voor stedenbeleid een extra luik toe te voegen rond de impact van de demografische transitie op voorzieningen en beleidsdomeinen.

Het Kenniscentrum Vlaamse Centrumsteden is gevraagd bij de 13 centrumsteden na te vragen voor welke voorzieningen / beleidsdomeinen een impactanalyse wenselijk is ingevolge de verwachte demografische transitie. Kinderopvang en onderwijs staan alvast op het lijstje.

Alle door de steden aangeleverde informatie zou door ons verwerkt moeten worden in een samenvattende nota die we op 3 september zoals afgesproken bezorgen aan de Studiedienst, kabinet en het team Stedenbeleid.

De Studiedienst zal op basis van die lijst screenen over welke informatie zij zelf beschikken of welke informatie ze zelf kunnen aanmaken, over welke informatie anderen (o.m. de sectorale Vlaamse administraties) reeds beschikken en voor welke vragen geen informatie beschikbaar is en bijkomend onderzoek nodig is. Deze laatste vragen zullen dan vertaald worden in (een) onderzoeksopdracht(en). Een volgend overleg waar deze screening besproken wordt, is gepland op 30 september.

Mag ik u vriendelijk verzoeken mij uw voorstellen door te sturen uiterlijk 26 augustus.

Mocht u nog vragen hebben, kan u me steeds bereiken via GSM of mail.

Met vriendelijke groeten,

Linda Boudry
Kenniscentrum Vlaamse Steden
0478/23 44 91
linda.boudry@kcvb.be

2. Opbouw nota

In een eerste deel hebben we de reacties van de steden integraal opgenomen. Her en der staan interessante randinformatie en bedenkingen/suggesties en stand van zaken in de betrokken stad.

In een tweede deel hebben we een synthese gemaakt van de thema's waarop de steden graag de impact van demografische transitie willen kennen/ onderzocht zien.

3. Overzicht reacties steden

3.1. Aalst

Uit bevraging binnen onze stadsdiensten blijken volgende beleidsdomeinen/voorzieningen relevant:

- de impact van de vergrijzing op de behoefte naar ouderenzorg (zowel residentieel als thuiszorg) en de mogelijkheden van zorg economie in Aalst. Ook voorzieningen voor ouderen inzake open ruimtes, mobiliteit en veiligheid zijn hier onlosmakelijk mee verbonden.
- impact op onderwijsvoorzieningen

- invloed/impact op mobiliteit/openbaar vervoer
- betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang

3.2. Antwerpen

Op vraag van de stadssecretaris van de stad Antwerpen stuur ik onderstaande informatie door.

- De studiedienst van de stad Antwerpen maakt reeds geruime tijd zelf bevolkingsprognoses aan de hand van PDE population module software van het Internationaal Instituut voor toegepaste systeemanalyse (Ilasa). Op basis van waarnemingen betreffende migraties, vruchtbaarheid en levensverwachting worden een aantal hypothesen geformuleerd die gebundeld worden in een viertal scenario's. De basisdata zijn afkomstig uit de Antwerpse bevolkingsregisters. De projectieperiode loopt van 2009 tot 2030.
- We koppelen de conclusies en gevolgen uit onze bevolkingsprognoses reeds aan thema's zoals capaciteit kleuter- en basisonderwijs en kinderopvang.
- Het OCMW is vragende partij om een soortgelijke oefening te maken voor ouderenzorg (meer bepaald serviceflats en RVT's). Momenteel wordt een dergelijk onderzoek opgestart voor de regio Groenen Hoek in Berchem.
- Naast de demografische evolutie is het niet onbelangrijk eveneens een zicht te hebben op de financiële draagkracht van de ouderen. Aan welke eisen moeten de voorzieningen voor ouderen in de toekomst voldoen (aantal goedkope versus luxe voorzieningen).
- In het kader van stadsontwikkelingsprojecten screent Stadsontwikkeling daarenboven reeds een heel aantal publieke voorzieningen (zie bijlage). Voor elk van deze voorzieningen wordt het bereik en de draagkracht in kaart gebracht. Welke impact hebben demografische ontwikkelingen en transities op de beschikbare open ruimte (groen, speelruimte, enz.) en sportinfrastructuur.
- Voorts denken we nog aan evoluties in gezinssamenstelling en –grootte en de impact op het woonpatrimonium van een stad.

Reinhard Stoop, hoofd van onze studiedienst stadsobservatie, is gevraagd om als expert aan het overleg van deze impactanalyse deel te nemen. De impactanalyses en prognoses van Antwerpen werden reeds ter informatie doorgegeven.

3.3. Brugge

De vraag van het Kenniscentrum Vlaamse Centrumsteden werd in Brugge besproken op het managementteam dat onder leiding van de stadssecretaris plaats vond op 1 augustus 2010. Na het managementteam is de vraag door de clusterhoofden binnen hun cluster gesignaleerd, met vraag om eventuele suggesties door te spelen naar de coördinator Stedenbeleid van de stad Brugge. In die zin heeft de vraagstelling zelf ook diensten aangezet om de discussie over mogelijke implicaties van de demografische evoluties tot 2030 voor hun eigen beleidsdomein (ook verder) te voeren. In die zin spelen zowel de Vlaamse minister van Stedenbeleid als het Kenniscentrum hier een positieve rol door ook binnen de Vlaamse steden deze belangrijke discussie aan de orde te stellen.

- Vanuit Brugge willen we vooreerst in het *algemeen* stellen dat uiteraard elk beleidsdomein gevat zal worden door de implicaties van demografische transitie tot 2030, alleen stelt zich dan de vraag of een dergelijk omvangrijk onderzoek nog werkbaar en kwantificeerbaar is. We beperken ons dan ook eerder tot een aantal specifieke domeinen waar o.i. verder onderzoek wenselijk is, de materialisatie daarvan laten we dan verder over aan de vakspecialisten (onder meer de Vlaamse studiedienst).
- Om te beginnen is het natuurlijk duidelijk dat *kinderopvang en onderwijs* op dit lijstje moeten voorkomen, maar dat is ook als dusdanig in de brief van het Kenniscentrum zo beloofd. Vanuit Brugge willen we dat echter toch nog eens extra beklemtonen.
- Ten tweede vragen we ook een even grote aandacht voor de andere kant van de leeftijdspiramide, nl. de *senioren* en meer bepaald de categorieën van de zorgbehoevende bejaarden en de hoogbejaarden (boven de 80 jaar), met mogelijke implicaties zowel op

de mantelzorg als op de woonvoorzieningen (woon- en zorgcentra, maar ook serviceflats en andere vormen van aangepaste huisvesting voor deze doelgroep).

- Ook een gecorrigeerd aanbod aan *sociale woningen* alsook meer specifiek de sterke toename van één- en tweepersoonshuishoudens, zouden ons inziens voorwerp van nader onderzoek moeten uitmaken. Wat de sociale woningbouw betreft, krijgen wij nu concreet te maken met de gevolgen van ontwikkelingen binnen de psychiatrie, waarbij op Vlaams vlak blijkbaar meer geïnvesteerd wordt in begeleiding dan in „stenen”, maar wat indirect tot gevolg heeft dat de steden (en de sociale woonmaatschappijen) op het terrein geconfronteerd worden met de gevolgen op vlak van huisvesting.
- Ook op het vlak van de *mobilititeit* kunnen de demografische evoluties (tot 2030) grote implicaties hebben. Brugge voert sinds jaren een inventief mobiliteitsbeleid, maar zou graag meer gegevens in handen krijgen over de impact van de demografische evoluties op het parkeren in de binnensteden: onderzoek naar het autobezit (naast de bevolkingstoename ook steeds meer gezinnen met meerdere wagens, terwijl ruimte om wagens op het openbaar terrein te parkeren nagenoeg dezelfde blijft) en onderzoek naar het fietsbezit (als alternatief voor de automobilititeit, maar vandaag slechts een beperkt zicht hierop). Niet direct in verband te brengen met de demografische evoluties tot 2030, maar niettemin toch ook een duidelijk knelpunt, is het probleem van de leasing- en bedrijfswagens die nu bijna allemaal centraal (in Brussel) ingeschreven zijn, maar in de praktijk door de gebruikers meegenomen worden naar de steden waar zij wonen en daar een belangrijke impact hebben op de parkeerproblematiek.
- Vanuit de cluster *openbaar domein* werd er ook aandacht gevraagd voor de implicaties van demografische evoluties op speelpleinen, openluchtrecreatie, natuurbeleving en netheid openbaar domein. Opbouw en inrichting van speelpleinen zijn af te stemmen op de diverse leeftijdscategorieën: er is – vooral maar niet uitsluitend voor een jongerenpubliek - een toenemende gebruik van parken in de steden voor feesten, concerten en festivals, terwijl het ook van belang is groene ruimten in bebouwde gebieden als park- en rustgebieden te vrijwaren, zeker voor oudere gepensioneerden, en jong gepensioneerden dan weer actieve gebruikers van parken zijn en daarvoor aangepaste sport- en ontspanningsinfrastructuren behoeven.

3.4. Genk

Na bespreking in de vergadering van het vorige managementteam dd 24.08 kan volgend antwoord worden meegedeeld :

- de stad Genk wenst een impactanalyse op de stedelijke beleidsdomeinen wonen, ondernemen en werken, welzijn en beleven (bevat het volledige vrije tijdsaanbod)
- er zijn tevens volgende vragen geformuleerd :
  - - kan de analyse met een stadsregionale invalshoek worden opgezet of uitgebreid ?
  - welke stedelijke input wordt er verwacht bij het uitvoeren van de impactanalyses ?

3.5. Gent

Op vlak van methodologie

- Als je voor de prognoses voor de steden uitgaat van de Vlaamse cijfers (vruchtbaarheid - sterfte - migratie) zal je tot een onderschatting komen, als je wel met specifieke cijfers voor de steden werkt, zal je waarschijnlijk tot een overschatting komen aangezien de steden de laatste jaren een grote stijging zien van de vruchtbaarheid en dat steden ook gelimiteerd zijn door hun grondgebied en woningvoorraad
- Studenten: in welke mate kunnen studenten (of kotstudenten) meegenomen worden in prognoses. Momenteel zijn zij niet geregistreerd (enkel de buitenlandse studenten), maar leggen zij wel een grote druk op bijv. de woonmarkt
- Prognoses van levensverwachting in goede gezondheid (voor de steden)
- woningvoorraad = belangrijke randvoorwaarde voor prognoses: je kan niet meer mensen in je stad krijgen dan dat je woningvoorraad toelaat.

- wat met evolutie op vlak van gezinshereniging en retourmigratie? Is het mogelijk / wenselijk hiermee rekening te houden?

Invloed van bevolkingsevolutie op diverse domeinen:

- Kinderopvang en plaatsen in scholen: momenteel is er al een tekort aan kinderopvang in Gent. Het aantal vrije plaatsen in scholen is nu al in sommige wijken beperkt of onbestaande.
- Woningvoorraad (huidige en toekomstige): waar is nood aan?
  - Appartementen
  - kleine gezinswoningen
  - grote gezinswoningen
  - wat met woningen voor nieuw samengestelde gezinnen?
- Beschikbaarheid aan open ruimte
- wat hier bij samenhangt: evolutie in migratie naar meer 'landelijke' randgemeente
- aanbod aan sport- en recreatieinfrastructuur
- bezettingsgraad van serviceflats
- invloed op mobiliteit / openbaar vervoer
- invloed op aantal leefloners / werkloosheidsgraad...
Kanttekening: momenteel trekt Gent heel wat hulpbehoevenden aan omdat de Stad een gunstig OCMWbeleid en daklozenbeleid voert...

Aanvullende bedenkingen

- Ik herinner me vaagweg uit een vak demografie uit langvervlogen dagen een ppt van prof. dr. Lesthaege, waarin hij de klemtoon legde op de relatieve onzin van prognoses op stedelijk/gemeentelijk niveau, omwille van de veel te grote foutenmarges, i.e. hoe kleiner de startpopulatie, hoe groter de kans dat de verschillende scenario's NIET matchen met de uiteindelijke toekomstige realiteit.
- Daarnaast is er evengoed de huidige realiteit in Nederland, waar jaarlijkse gemeentelijke prognoses voorkomen, vaak georganiseerd vanuit de gemeenten zelf. Zie Demos 9, jrg 24, november 2008 / Meer gemeentelijke prognoses: een lastige keuze (Joop De Beer). daarin wordt ook die relativiteit aangehaald, maar bovendien geopteerd om de modellen niet te ingewikkeld te maken, omdat de premissen/veronderstellingen moeilijker te begrijpen en dus te verklaren en uit te leggen zijn.
- Conclusie
  - er is een vraag naar prognoses (zie (bv.) woonstudie, kinderopvang/scholen, druk studenten of evt niet-officiële bevolking op woonmarkt)
  - de relativiteit moet een plaats krijgen
  - centraal opgemaakte prognoses zijn interessanter dan dat elke gemeente/stad ze zou opmaken, elk vanuit andere premissen... .

3.6. Hasselt

Jullie mail werd door het Managementteam besproken.

- We gaan ervan uit dat woonbehoefte en omgevingskwaliteit al met stip genoteerd staan, naast Kinderopvang en onderwijs.
- Verder willen we twee bijkomende punten naar voor schuiven:
  - Ouderenzorg (kinderopvang en onderwijs zijn belangrijk, maar ouderenzorg, aan het 'andere eind van de levensfase', met een bevolking die in staat is een hogere leeftijd te bereiken en vooral in de steden in aantal voortdurend toeneemt, ...), met zowel aandacht voor verblijf (thuis en residentieel), maar ook hoe de stad leefkwaliteit en vrijetijds aanbod kan organiseren.

- Dienstverlening van de stedelijke overheid bij verdere groei van de stad (de groeicijfers van steden kleuren positief, tegelijk is er effect van gezinsverdunding... Kan de stedelijke overheid maatregelen nemen om kwalitatieve dienstverlening aan de bevolking en bezoekers van de stad te blijven garanderen. Moeten ‘groeiplannen’ klaar liggen voor bv loketfuncties tot en met huisvuilophaling. Op welke cijfers kan de stad focussen).

3.7. Kortrijk

We hebben het hierover intern kort eens gehad tijdens ons overleg Stedenbeleid.

Zie hieronder enkele bijkomende suggesties voor jullie lijstje van beleidsdomeinen/voorzieningen :

- Demografie heeft impact op alle aspecten van stedelijk beleid
- Opgepast : we moeten stedelijk beleid niet steeds willen ombuigen naar voorspelde demografische trends. We moeten wel proberen (negatieve) voorspellingen om te buigen naar positieve trends.
(Als we de voorspellingen volgen, moeten we bvb. in Zuid-West-Vlaanderen zeer veel nieuwe rusthuizen
- Kinderopvang en onderwijs zijn inderdaad belangrijke beleidsdomeinen
- Bijkomende suggesties :
  - wonen en woonbehoeften (welke soort woningen hebben we nodig ?)
  - woonzorgvoorzieningen
  - kinderopvang en ouderenzorg
  - arbeidsmarkt
  - economie
  - vrijetijdsaanbod (cultuur en sport)

3.8. Leuven

Leuven wil een nieuwe stedelijke woonbehoeftenstudie hierop afstemmen.

Zij zouden gaag een paar van hun prioritaire vragen behandeld zien in de impactanalyse: Bv. de impact van de demografische transitie op het aantal en type van woningen waaraan behoefte is in de steden”

3.9. Mechelen

Zoals afgesproken hebben we jullie vraag besproken op ons managementteam. Wellicht zullen de prognoses een verfijnder beeld schetsen, maar we gaan er nu van uit dat we de volgende jaren een toename van de bevolking en een toenemende vergrijzing kunnen verwachten.

- vergrijzing: ook de impact op voorzieningen voor ouderen (rusthuizen, ouderenzorg, aangepaste huisvesting...) lijkt het onderzoeken waard
- toename van de bevolking: zal resulteren in nieuwe mobiliteitsvragen (parkeren, openbaar vervoer) en nieuwe behoeften inzake huisvesting. Ook de openbare ruimte komt wellicht meer onder druk te staan
- concreet wordt ook de vraag gesteld naar het al dan niet verder kunnen ontwikkelen van de woonuitbreidingsgebieden
- wanneer de huishoudenprognoses significante verschillen voorspellen, zou het ook interessant zijn na te kijken of het huidige woningenbestand afgestemd is op de woonbehoeften in de toekomst.

3.10. Oostende

De vraag is ondertussen zowel op het Managementteam als op het College besproken geweest.

- Het College is geïnteresseerd in de link naar het beleidsdomein wonen.
- Vanuit het Managementteam werden volgende suggesties gemaakt:

- alleenstaande ouders / éénoudergezinnen (samenstelling van het gezin) en de link naar de domeinen wonen, jeugd, vrijetijdsbesteding, arbeidscircuit;
- verhouding allochtonen-autochtonen en de link naar de domeinen wonen, jeugd, vrijetijdsbesteding, arbeidscircuit;
- opleidingsniveau en de link naar de domeinen wonen, jeugd, vrijetijdsbesteding, arbeidscircuit;
- financiële draagkracht/welvaartsniveau en de link naar de domeinen wonen, jeugd, vrijetijdsbesteding, arbeidscircuit.

3.11. Roeselare

We hebben als basis voor een ruwe analyse van relevante beleidsdomeinen voor Roeselare de visiematrix van de stadsmonitor gebruikt. De demografische transitie (stijging geboortes, vergrijzing, verkleuring) hebben op lokaal niveau (zeker voor een centrumstad) op de meeste domeinen heel wat impact (zowel kwantitatief als kwalitatief):

- Vrijetijdsaanbod
- Onderwijs
- woon- en leefomgeving (op wijkniveau, stadsniveau, regioniveau): o.a. woonomgeving, natuur en groen, wijkgerichte dienstverlening, ...
- economie
- werkgelegenheid
- wonen
- mobiliteit
- zorg en opvang
- impact vrijwilligerswerk

Daarnaast menen we dat de impact niet alleen sectoraal maar ook meer integraal bekeken moet worden (cf de duurzaamheidsprincipes stadsmonitor): bv. diversiteitsbeleid, globale aanpak van de ruimtelijke planning (oa. woon- en leefomgeving), enz.

Voor een aantal beleidsdomeinen heeft de stad zelf een aantal studies, waarbij ingespeeld wordt op de demografische veranderingen op stadsniveau (wonen, wijken, kinderopvang (lopende)).

Tot slot vindt u een aantal algemene suggesties.

Het lijkt ons zeker belangrijk om bij de bevolkingsprognose ook rekening te houden met de migratiesaldo's (in Roeselare geeft dit extra effecten, o.a. door de woonontwikkelingen), de evolutie van etnisch-culturele minderheden, en de evoluties van de grote inkomensgroepen (bv. effect op nood aan sociale woningen).

Het lijkt ons ook zinvol om bij de prognose ook de horizon van 2050 of 2060 mee te nemen (cf Eurostat, federaal planbureau, studiedienst Vlaamse regering). Voor een aantal beleidsdomeinen, waarbij zwaardere investeringen noodzakelijk zijn, kan dit nuttig zijn.

We baseren ons voor de insteek op de volgende documenten:

- de activiteitendomeinen en duurzaamheidsprincipes uit de stadsmonitor
- de strategische nota 2007-2012, Roeselare op KOERS.
- Bij enkele beleidsdomeinen geven we aan over welke eigen studies we beschikken.

Beleidsdomeinen/ voorzieningen

- We stellen voor dat er onderscheid gemaakt wordt tussen verschillende vormen van impact:
  - kwantitatief: aantallen? Infrastructuur? Personeel?
  - kwalitatief: doelgroepen, inhoudelijke werking/ programmatie, ... Deze zaken hoeven niet noodzakelijk kwantitatief te zijn.

Impact op de activiteitendomeinen

We verwachten dat de demografische veranderingen impact hebben op tal van beleidsdomeinen. We **kleurden** die beleidsdomeinen waarbij we zowel een kwantitatieve als kwalitatieve impact verwachten.

beleidsdomein		Soort impact	Eigen studies
activiteitendomein	Beleidsdomein		
Cultuur en vrije tijd	Cultuur	-kwalitatief effect: aanbod culturele centra, tentoonstellingen	
	sport	-kwantitatief effect: bv. zwembaden, sporthallen, ... -kwalitatief effect: welk aanbod + nabijheid (wijkgericht beleid)	
	jeugd	-kwantitatief en kwalitatief	
	Participatie verenigingsleven	-kwantitatief effect: effect langer werken op verenigingen?	
Leren en onderwijs	onderwijs	-kwantitatief effect onderwijsaanbod: (infrastructuur, personeel) (kleuteronderwijs, lager onderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs) -kwantitatief effect kunstonderwijs -kwalitatief en kwantitatief effect op levenslang leren?	
Natuur en milieubeheer	Natuur, milieu, groen	-kwantitatief en kwalitatief: nood aan groen binnen wijk en regio	
Ondernemen en werken	economie	-kwantitatief en kwalitatief effect: gevolgen voor de lokale en regionale economie (o.a. arbeidsorganisatie)	
	werken	-kwantitatief en kwalitatief effect: op welke doelgroepen mikken ikv lokale werkgelegenheid + hoe? Verlenging loopbaan?	
Veiligheidszorg	Integrale veiligheid	-kwalitatief effect? (bv. subjectieve beleving veiligheid ikv vergrijzing: bv. belang woonomgeving)	
Wonen	Wonen	-kwantitatief en kwalitatief: impact strategisch woonprogramma van een stad (aanbod-vraag, typologie ifv gezinssamenstelling)	-woonstudie 2006, 2008 (demografische cijfers tot en met 2020, cijfers WES) -wijkvergelijkend onderzoek
	Kwalitatieve Woonomgeving (cf wijkgerichte accenten)	-kwantitatief en kwalitatief: groeiend belang van de directe woonomgeving	-wijkvergelijkend onderzoek 2009 (met jaarlijkse monitoring van bevolkingscijfers)

Zich verplaatsen/ mobiliteit	Mobiliteit/ bereikbaarheid	Kwantitatief en kwalitatief: effect voetgangers, fietsers, openbaar vervoer, woon-werkverkeer (groeïende aandacht voor jobs dichtbij huis), ...	
Zorg en opvang	wonen en zorg doelgroepen	-kwantitatief en kwalitatief: residentiële en semiresidentiële woonvormen senioren + woonomgeving -kwantitatief en kwalitatief: effect vergrijzing binnen sector personen met een handicap	-woonstudie 2006, 2008 (demografische cijfers tot en met 2020, cijfers WES) -wijkvergelijkend onderzoek
	kinderopvang	-kwantitatief: voorschoolse en buitenschoolse kinderopvang	-lopend: behoeftestudie kinderopvang 2010 (demografische cijfers tot 2030)
	Wijkenbeleid	-kwantitatief en kwalitatief: wijkgerichte basisdienstverlening en ontmoeting (dienstcentra, huisartsen, apothekers, ...)	-wijkvergelijkend onderzoek 2009 (met jaarlijkse monitoring van bevolkingscijfers)
	Verenigingsleven, vrijwilligerswerk	-kwantitatief en kwalitatief: effect van langere loopbanen op aantal vrijwilligers binnen seniorenzorg, kinderopvang, enz. (o.a. minder vrijwilligers en mantelzorgers???)	

Impact op de 4 principes van duurzaamheid

Deze duurzaamheidsprincipes doorkruisen alle activiteitendomeinen. Het kan interessant zijn om de impact van demografische wijzigingen vanuit deze principes te bekijken en zicht te krijgen op een meer integrale impact. Sommige demografische wijzigingen kunnen misschien beter aangepakt worden door een integrale benadering en visie.

beleidsdomein		Soort impact	Eigen studies
principe	Beleidsdomein		
Sociale principes	diversiteitsbeleid	Kwantitatief en kwalitatief door de groeiende diversiteit: gericht diversiteitsbeleid noodzakelijk !? (senioren, gezinnen, alleenstaanden, ECM, kansengroepen (armoede), ...)	
Fysiek-ecologische principes	Ruimtelijke planning (wijkenbeleid)	Basisvoorzieningen in wijken (mobiliteit, scholen, speelruimte, jeugdruimte, ruimte senioren, open ruimte, ..)	Wijkvergelijkend onderzoek 2009
Institutionele principes	Informatie, communicatie, participatie burger	Kwalitatief: informatie, communicatie & participatie afstemmen op demografische wijzigingen?	
Economische principes	Economische principes (vraag-aanbod, kwantitatief-kwalitatief, privaat-publiek) zijn inherent aan alle activiteitendomeinen en vormen de kern van de mogelijk impact.		

Algemene informatie, suggesties

- Naast de genoemde demografische evoluties (bevolkingsprognoses en huishoudenprognose) zijn ook er ook nog **andere evoluties** die impact hebben: evolutie etnisch-culturele minderheden, evoluties door woonontwikkelingen binnen centrumsteden en stadsregio's (migratiesaldo), evoluties grote inkomensgroepen (bv. ikv programmatie sociale woningen, ...), ...
- Het lijkt ons even zinvol om de simulatie door te trekken **tot 2050 of 2060.**

Motivatie:

- Voor een aantal beleidsdomeinen en vooral voor belangrijke beslissingen (bv. bepaalde infrastructuur, personeelsinzet), zijn demografische evoluties op langere termijn essentieel: bv. infrastructuur scholen, kinderopvang, woon- en zorgcentra, ...
- in verschillende bevolkingsprognose tot 2050/2060 blijkt dat er vanaf 2040 de bevolkingsgroei afzwakt in Vlaanderen en dat er in bepaalde provincies mogelijk een stagnatie of zelfs inkrimping mogelijk is.
Een ander voorbeeld: door het federaal planbureau wordt in Vlaanderen een verdere stijging van de geboortes voorspeld tot 2020, daarna een daling.

We worden op dit ogenblik in het arrondissement Roeselare geconfronteerd met een grote stijging van het vruchtbaarheidscijfer (de grootste stijging in 2008 van alle arrondissement, waardoor we op dit ogenblik op 2 na het hoogste cijfer hebben). In het kader van DC Noise (zie hieronder) wordt rekening gehouden met een stijging van het vruchtbaarheidscijfer tot 2015, daarna met een stagnatie of daling.

Deze tendensen op iets langere termijn kunnen een belangrijke impact hebben.

- Enkele voorbeelden:
  - Bevolkingsvooruitzichten Federaal Planbureau
  - Nieuwe bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 (studiedienst Vlaamse regering)
<http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/demografie/bijlagen/2009-04-06-svr-rapport-2009-3.pdf>
  - Regionale omgevingsanalyse ikv lokaal sociaal beleid (provincie West-Vlaanderen): bevolkingsprognoses tot 2060 op basis van cijfers van het federaal planbureau. http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Welzijn/socialeplanning/Documents/regionale_omgevingsanalyse.pdf
- Binnen de provincie West-Vlaanderen (en Oost-Vlaanderen) loopt **een Europese project 'DC NOISE'**: Demographic Change: New Opportunities in Shrinking Europe (Interreg IVB Noordzee Programma).
De studie heeft verschillende bedoelingen:
  - actuele bevolkings- en huishoudensvooruitzichten op provinciaal en regionaal niveau op basis van diverse hypothesen (2007-2025)
  - aanzetten tot anticipatief beleid (impact op diverse beleidsdomeinen)
  - monitoring van veranderingen op diverse beleidsdomeinen
  - pilootprojectenhttp://www.westvlaanderen.be/ondernemen/economie_streek/Pages/Europese.aspx

3.12. Sint-Niklaas

Wat de behoefte zal zijn op het vlak van woningen en welk soort woningen (bv. voor alleenstaanden of eerder grote gezinnen). Afhankelijk van de grootte van de huishoudens is er een ander soort woning nodig.

3.13. Turnhout

Wij kregen op 13/9 ll een toelichting van Dexia ivm het socio-demografisch profiel van Turnhout. Na het bestuderen van deze cijfers zijn wij geïnteresseerd in een impactanalyse op volgende domeinen:

1. Uiteraard de thema's die al op het lijstje staan: kinderopvang en onderwijs
2. Wonen: in zijn meest diverse aspecten:
  - woningbestand versus woonbehoeften (in het bijzonder voor de diverse doelgroepen: éénuoudergezinnen, ouderen, levenslang wonen...)
  - kwaliteit van het woonaanbod
  - kwaliteit van de woonomgeving/openbaar domein..
  - enz..
3. Mobiliteit/openbaar vervoer/bereikbaarheid
4. De integrale en geïntegreerde zorg voor ouderen
5. Het vrijetijdsaanbod

(Aanvulling door Kenniscentrum Hebben afgesproken met de stadssecretaris dat hij die presentatie bezorgd zodat we kunnen kijken wat er allemaal inzit en of we daar in dit kader iets mee zijn. We hebben ook al Dexia gecontacteerd om te kijken of die gegevens voor alle 13 centrumsteden aan het Kenniscentrum kunnen overgemaakt worden. Afspraak is dat ik daarvoor een officieel schrijven richt aan Dexia die dat intern moet bekijken, is blijkbaar 2 à 3 jaar werk aan vooraf gegaan en ze beschouwen het als dienstverlening voor de individuele steden)

4. Synthese

(zie volgende pagina)

	Aalst	Antwerpen	Brugge	Genk	Gent	Hasselt	Kortrijk	Leuven	Mechelen	Oostende	Roeselare	Sint-Niklaas	Turnhout
ouderenzorg	X	X	X		X	X	X		X				X
onderwijs	X	X	X		X	X	X			X	X		X
Mobiliteit/ openbaar vervoer / bereikbaarheid	X		X		X				X		X		X
kinderopvang	X	X	X		X	X	X			X	X		X
Beschikbare open ruimte /openbaar domein/ omgevingkwali- teit /		X	X		X	X			X				
Vrijtijdsaanbod – beleven /Sport- en recreatie / infrastructuur / cultuur /		X			X		X			X	X		X
Wonen		X			X		X	X	X	X	X	X	X
Leeftolers					X								
Arbeidsmarkt/ werken					X		X			X	X		
gezondheid				X	X								
Dienstverlening van de stedelijke overheid						X							
Economie				X			X				X		
Natuur – milieu - groen											X		
Zorg											X		
Vrijwilligerswerk / participatie verenigingsleven											X		
welzijn				X									

Ouderenzorg

- de impact van de vergrijzing op de behoefte naar ouderenzorg (zowel residentieel als thuiszorg) en de mogelijkheden van zorgeconomie in Aalst. Ook voorzieningen voor ouderen inzake open ruimtes, mobiliteit en veiligheid zijn hier onlosmakelijk mee verbonden.
- Capaciteit aan serviceflats en RVT's
- Naast de demografische evolutie is het niet onbelangrijk eveneens een zicht te hebben op de financiële draagkracht van de ouderen. Aan welke eisen moeten de voorzieningen voor ouderen in de toekomst voldoen (aantal goedkope versus luxe voorzieningen).
- Ten tweede vragen we ook een even grote aandacht voor de andere kant van de leeftijds piramide, nl. de *senioren* en meer bepaald de categorieën van de zorgbehoevende bejaarden en de hoogbejaarden (boven de 80 jaar), met mogelijke implicaties zowel op de mantelzorg als op de woonvoorzieningen (woon- en zorgcentra, maar ook serviceflats en andere vormen van aangepaste huisvesting voor deze doelgroep).
- bezettingsgraad van serviceflats
- Ouderenzorg (kinderopvang en onderwijs zijn belangrijk, maar ouderenzorg, aan het 'andere eind van de levensfase', met een bevolking die in staat is een hogere leeftijd te bereiken en vooral in de steden in aantal voortdurend toeneemt, ...), met zowel aandacht voor verblijf (thuis en residentieel), maar ook hoe de stad leefkwaliteit en vrijetijds aanbod kan organiseren.
- rusthuizen, ouderenzorg, aangepaste huisvesting...
- De integrale en geïntegreerde zorg voor ouderen

Onderwijs

- Capaciteit kleuter- en basisonderwijs
- link met samenstelling gezin: alleenstaande ouders/eenoudergezinnen
- link met verhouding allochtonen – autochtonen
- link met opleidingsniveau
- link met financiële draagkracht en welvaartsniveau

Mobiliteit / openbaar vervoer / bereikbaarheid

- Ook op het vlak van de *mobilititeit* kunnen de demografische evoluties (tot 2030) grote implicaties hebben. Brugge voert sinds jaren een inventief mobiliteitsbeleid, maar zou graag meer gegevens in handen krijgen over de impact van de demografische evoluties op het parkeren in de binnensteden: onderzoek naar het autobezit (naast de bevolkingstoename ook steeds meer gezinnen met meerdere wagens, terwijl ruimte om wagens op het openbaar terrein te parkeren nagenoeg dezelfde blijft) en onderzoek naar het fietsbezit (als alternatief voor de automobilititeit, maar vandaag slechts een beperkt zicht hierop). Niet direct in verband te brengen met de demografische evoluties tot 2030, maar niettemin toch ook een duidelijk knelpunt, is het probleem van de leasing- en bedrijfswagens die nu bijna allemaal centraal (in Brussel) ingeschreven zijn, maar in de praktijk door de gebruikers meegenomen worden naar de steden waar zij wonen en daar een belangrijke impact hebben op de parkeerproblematiek.
- Parkeren, openbaar vervoer

Kinderopvang

- betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang
- link met samenstelling gezin: alleenstaande ouders/eenoudergezinnen
- link met verhouding allochtonen – autochtonen
- link met opleidingsniveau
- link met financiële draagkracht en welvaartsniveau

Beschikbare open ruimte / openbaar domein/ omgevingskwaliteit

- Welke impact hebben demografische ontwikkelingen en transities op de beschikbare open ruimte (groen, speelruimte, enz.)
- Vanuit de cluster *openbaar domein* werd er ook aandacht gevraagd voor de implicaties van demografische evoluties op speelpleinen, openluchtrecreatie, natuurbeleving en netheid openbaar domein. Opbouw en inrichting van speelpleinen zijn af te stemmen op de diverse leeftijdscategorieën: er is – vooral maar niet uitsluitend voor een jongerenpubliek - een toenemende gebruik van parken in de steden voor feesten, concerten en festivals, terwijl het ook van belang is groene ruimten in bebouwde gebieden als park- en rustgebieden te vrijwaren, zeker voor oudere gepensioneerden, en jong gepensioneerden dan weer actieve gebruikers van parken zijn en daarvoor aangepaste sport- en ontspanningsinfrastructuren behoeven.
- wat hier bij samenhangt: evolutie in migratie naar meer 'landelijke' randgemeenten
- Druk op openbare ruimte

Vrijtijdsaanbod - Sport- en recreatie infrastructuur / cultuur/ beleven

- link met samenstelling gezin: alleenstaande ouders/eenoudergezinnen
- link met verhouding allochtonen – autochtonen
- link met opleidingsniveau
- link met financiële draagkracht en welvaartsniveau

Wonen

- Voorts denken we nog aan evoluties in gezinssamenstelling en –grootte en de impact op het woonpatrimonium van een stad.
- Ook een gecorrigeerd aanbod aan *sociale woningen* alsook meer specifiek de sterke toename van één- en tweepersoonshuishoudens, zouden ons inziens voorwerp van nader onderzoek moeten uitmaken. Wat de sociale woningbouw betreft, krijgen wij nu concreet te maken met de gevolgen van ontwikkelingen binnen de psychiatrie, waarbij op Vlaams vlak blijkbaar meer geïnvesteerd wordt in begeleiding dan in „stenen”, maar wat indirect tot gevolg heeft dat de steden (en de sociale woonmaatschappijen) op het terrein geconfronteerd worden met de gevolgen op vlak van huisvesting.
- druk studenten of evt niet-officiële bevolking op woonmarkt
- woningvoorraad (huidige en toekomstige): waar is nood aan?
  - appartementen
  - kleine gezinswoningen
  - grote gezinswoningen
  - wat met woningen voor nieuw samengestelde gezinnen?
- de impact van de demografische transitie op het aantal en type van woningen waaraan behoefte is in de steden
- link met samenstelling gezin: alleenstaande ouders/eenoudergezinnen
- link met verhouding allochtonen – autochtonen
- link met opleidingsniveau
- link met financiële draagkracht en welvaartsniveau
- kwalitatieve woonomgeving (wijkgerichte accenten)
- doelgroepen
- Wat de behoefte zal zijn op het vlak van woningen en welk soort woningen (bv. voor alleenstaanden of eerder grote gezinnen). Afhankelijk van de grootte van de huishoudens is er een ander soort woning nodig.
- nieuwe behoeften inzake huisvesting:
  - het al dan niet verder kunnen ontwikkelen van de woonuitbreidingsgebieden
  - Is het huidige woningenbestand afgestemd op de woonbehoeften in de toekomst?
- woningbestand versus woonbehoeften (in het bijzonder voor de diverse doelgroepen:

- éénoudergezinnen,ouderen, levenslang wonen...
- kwaliteit van het woonaanbod
  - kwaliteit van de woonomgeving/openbaar domein..

Leefloners

- invloed op aantal leefloners

Arbeidsmarkt

- invloed op werkloosheidsgraad
- link met samenstelling gezin: alleenstaande ouders/éénoudergezinnen
- link met verhouding allochtonen – autochtonen
- link met opleidingsniveau
- link met financiële draagkracht en welvaartsniveau

Gezondheid

- levensverwachting in goede gezondheid

Dienstverlening van de stedelijke overheid

- Dienstverlening van de stedelijke overheid bij verdere groei van de stad (de groeicijfers van steden kleuren positief, tegelijk is er effect van gezinsverdunning... Kan de stedelijke overheid maatregelen nemen om kwalitatieve dienstverlening aan de bevolking en bezoekers van de stad te blijven garanderen. Moeten 'groeiplannen' klaar liggen voor bv loketfuncties tot en met huisvuilophaling. Op welke cijfers kan de stad focussen).

Economie/ondernemen

Vrijwilligerswerk / participatie verenigingsleven

Natuur / milieu / groen

Welzijn

Zorg

- doelgroepen